

Rapport 45

Samenwerking Ondersteunen in Pleegzorg: evaluatie en implementatie van een ondersteuningsprogramma

Onderzoeker: drs. Laurence Belenger

Promotor: Prof. dr. Johan Vanderfaeillie

Samenvatting

De interventie 'Samenwerking Ondersteunen in Pleegzorg' (SOP) werd in het leven geroepen nadat uit een literatuurstudie, focusgroepen en expertinterviews het belang van en de nood aan een betere samenwerking tussen ouders en pleegouders naar voor kwam. Bovendien bleken er hiervoor nog geen geprotocolleerde effectieve interventies te bestaan. Werkzame elementen uit bestaande methodieken konden wel gefilterd en geïntegreerd worden in het nieuwe ondersteunend SOP-programma.

Het doel van SOP is om via bemiddelingstechnieken de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders te verbeteren. De methodiek, die volledig beschreven staat in een geprotocolleerd methodiekhandboek, werd getest op zijn effectiviteit door middel van een Randomised Controlled Trial binnen de pleegzorgdiensten van vier deelnemende provincies in Vlaanderen: Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel, Pleegzorg Provincie Antwerpen, Pleegzorg Oost-Vlaanderen en Pleegzorg Limburg.

Alle deelnemende pleegzorgsituaties (N = 30) werden via minimalisatie aan de interventie- (N = 17) of controlegroep (N = 13) toegewezen. Alle betrokken partijen (ouder(s), pleegouder(s) en pleegzorgbegeleiders) diende op drie tijdstippen vragenlijsten in te vullen over de samenwerking tussen de ouder(s) en de pleegouder(s). De samenwerking werd zowel nagegaan met een algemene beoordelingsschaal als aan de hand van verscheidene subschalen (afspraken maken, feedback geven, omgaan met meningsverschillen, perceptie ten aanzien van elkaar, bijdrage leveren en rolduidelijkheid). Met behulp van meervoudige lineaire regressie-analyses werden zowel korte- als lange-termijn interventie-effecten nagegaan. Naast de Randomised Controlled Trial werd een procesevaluatie uitgevoerd om de gevonden resultaten van de effectevaluatie beter te kunnen kaderen binnen hun bredere context en zicht te krijgen op de tevredenheid van de deelnemers (aan de hand van de EXIT-vragenlijst (N = 30) en interviews (N = 27)) over het SOP-programma, en de resultaten die de SOP-ondersteuning met zich meebracht.

Op korte-termijn was er een positief interventie-effect van SOP op de globale beoordeling van de samenwerking tussen pleegouders en moeders enerzijds en tussen pleegouders en vaders anderzijds, volgens zowel de pleegzorgbegeleiders ($B_M = 1.167, p < .005$; $B_V = 2.902, p < .001$) als de pleegouders ($B_M = 1.277, p < .005$; $B_V = 2.367, p < .001$). Op lange-termijn bleven deze positieve effecten volgens de pleegouders aanhouden met zowel moeder ($B = 1.111, p < .05$) als vader ($B = 1.837, p < .001$). Volgens de pleegzorgbegeleiders was er enkel in de samenwerking tussen pleegouders en vaders een lange-termijn interventie-effect van SOP ($B = 1.473, p < .001$). Volgens de ouders was er op korte-termijn

geen verbetering in hun samenwerking met pleegmoeder ($p > .05$), noch met pleegvader ($p > .01$). Op lange-termijn had SOP volgens de ouders wel een positieve uitwerking op hun samenwerking met pleegmoeders ($B = 1.758, p < .001$), maar niet pleegvaders ($p > .01$).

Er waren positieve interventie-effecten van de SOP-ondersteuning op verschillende aspecten van de samenwerking. Op korte termijn waren er positieve interventie-effecten van SOP voor het maken van afspraken volgens de ouders ($B = 1.099, p > .05$); de manier waarop ouders feedback geven volgens de pleegzorgbegeleiders ($B = .740, p < .05$) en volgens de pleegouders ($B = 1.050, p < .05$); de luistervaardigheid van de ouders volgens de pleegouders ($B = 1.254, p < .005$); de luistervaardigheid van de pleegouders volgens de ouders ($B = .812, p < .05$); perceptie van de ouders ten aanzien van de pleegouders volgens de pleegzorgbegeleiders ($B = .981, p > .05$), volgens de pleegouders ($B = 1.064, p < .01$) en volgens de ouders ($B = .938, p < .05$); bijdrage die de ouders leveren aan de plaatsing volgens de pleegzorgbegeleiders ($B = .926, p < .005$) en de pleegouders ($B = 1.215, p < .005$); bijdrage die pleegouders leveren aan de plaatsing volgens de ouders ($B = 1.031, p < .05$); en de rolduidelijkheid voor de ouders volgens de pleegzorgbegeleiders ($B = 1.595, p < .001$). Op lange termijn zijn er positieve interventie-effecten van SOP voor het maken van afspraken volgens de pleegouders ($B = 1.348, p < .01$); het omgaan met meningsverschillen volgens de pleegouders ($B = 1.432, p < .005$); de luistervaardigheid van de ouders volgens de pleegzorgbegeleiders ($B = .919, p < .005$); en de rolduidelijkheid voor de ouders volgens de pleegzorgbegeleiders ($B = .951, p < .001$).

Niet alleen uit de vragenlijsten maar ook uit de interviews bleek SOP positieve resultaten met zich mee te brengen. De resultaten waren echter uiteenlopend en situatie-gebonden. In de meeste situaties was er sprake van kleine veranderingen. Een meerderheid van de deelnemers waren tevreden met deze resultaten. Het meest tevreden waren ze over de manier waarop ze met elkaar kunnen praten en naar elkaar kunnen luisteren. Ook het maken en naleven van afspraken verliep na het hebben genoten van SOP-ondersteuning beter. Enkel de perceptie die ouders en pleegouders over elkaar hebben zou niet veranderd zijn. Over de toekomstige effecten van SOP durven de meeste deelnemers zich niet uit te spreken. Maar ze koesteren wel hoop dat de positieve effecten zullen aanhouden of verder uitgroeien.

Bovendien waren alle partijen tevreden over SOP. De meeste deelnemers voelden zich door de SOP-ondersteuning gehoord en gesteund, waren tevreden over het programma in al zijn aspecten (opbouw, duur, aanpak SOP-ondersteuner, ...) en hebben bovendien uit de SOP-ondersteuning bepaalde lessen kunnen trekken. Niet alleen voor ouders en pleegouders maar ook voor pleegzorgbegeleiders was SOP een meerwaarde. Het bood hen de gelegenheid om 'even uit de situatie te stappen'.

Op basis van de resultaten uit de vragenlijsten en de interviews werd geconcludeerd dat SOP alvast op korte-termijn effectief is. SOP zorgde ervoor dat ouders en pleegouders (opnieuw) in verbinding met elkaar werden gebracht en geleerd hebben om elkaar op een respectvolle manier te bejegenen. Minstens één van de partijen vond dat er verbetering was wat betreft het maken van afspraken, het geven van feedback door de ouders, de luistervaardigheid van de ouders en pleegouders, de perceptie van de ouders ten aanzien van de pleegouders, de bijdrage die de ouders en pleegouders leveren aan de plaatsing en de rolduidelijkheid voor de ouders. Bovendien waren de meeste deelnemers tevreden over het verloop van de hulp, het SOP-programma op zich en de bekomen resultaten. Hoewel de resultaten op lange termijn minder eenduidig waren, kan het SOP-programma een meerwaarde voor de pleegzorgpraktijk betekenen.